

УДК 94(476)+502.1

**ЭКАЛАГІЧНЫЯ ПРАБЛЕМЫ ЛЯСНОЙ ЗОНЫ АСІПОВІЦКАГА РАЁНА БССР (1985 – 1991 гг.):
НА АСНОВЕ МАТЭРЫЯЛАЎ РАЁННАЙ ГАЗЕТЫ «ЗАПАВЕТЫ ЛЕНІНА»****Я.І. ЗАВАЦКІ***(Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, Мінск)*

У працы разглядаюцца праблемы карыстання ляснымі рэсурсамі Асіповіцкага раёна БССР (1985 – 1991 гг.), у кантэксце чаго звяртаецца ўвага на мерапрыемствы па ахове зялёнай паласы вакол горада і лясных масіваў раёна, ахову рэдкіх і знікаючых відаў жывёл і раслін, барацьбу з пажарамі і браканьёрствам, экалагічнае выхаванне насельніцтва. Адзначаецца, што праведзеныя мерапрыемствы так і не вырашылі экалагічныя праблемы разглядаемага раёна да канца існавання СССР.

Ключавыя словы: экалагічныя праблемы, лясныя рэсурсы, зялёная паласа, браканьёрства, Асіповіцкі раён.

Уводзіны. Да сярэдзіны 1980-х гг. сур'ёзныя экалагічныя праблемы ў БССР забаранялася абмяркоўваць у прэсе. Аднак дзякуючы палітыцы галаснасці, абвешчанай у 1987 г., набалелыя пытанні, датычныя аховы навакольнага асяроддзя, сталі актыўна прыцягваць не толькі адказных органаў ці асоб, але і шырокія колы грамадскасці. Такую трансфармацыю ўвагі да экалогіі можна прасачыць на старонках раённай газеты Асіповіцкага раёна «Запаветы Леніна».

Аktуальнасць тэмы даследавання абумоўлена тым, што антрапагенны ўплыў на экасістэму з'яўляўся адной з найбольш вострых праблем у жыцці савецкага грамадства. Рост гарадоў, урбанізацыя, асабліва ў пасляваенны перыяд, прывялі да забруджвання навакольнага асяроддзя ў БССР, у тым ліку і Асіповіцкага раёна – аднаго з буйнейшых прамысловых цэнтраў Магілёўскай вобласці са значнымі па плошчы ляснымі масівамі (55%) і разнастайнымі відамі жывёл. У склаўшыхся ўмовах узрасла роля лесу як фактару, стабілізуючага ўздзеянне на навакольнае асяроддзе – гідралагічнага, глебаабарончага, кліматарэгулюючага, санітарна-гігіенічнага [1, с. 7]. Аб мэтазгоднасці выбару аб'екта даследавання сведчыць сцвярдзенне карэспандэнта раённай газеты Асіповіцкага раёна «Запаветы Леніна» А. Малахавай аб тым, што ў 1980-я гг. разглядаемы раён займаў першае месца ў Магілёўскай вобласці па пытаннях аховы навакольнага асяроддзя [2, с. 3].

Мэта даследавання – прааналізаваць экалагічныя праблемы ў Асіповіцкім раёне БССР у 1985–1991 гг.

У адпаведнасць з мэтай неабходна вылучыць наступныя задачы:

- раскрыць праблему забруджвання лясной паласы вакол Асіповічаў;
- прааналізаваць экалагічную палітыку Асіповіцкага раёна ў азначаны перыяд.

Крынічнай базай даследавання паслужылі артыкулы і лісты чытачоў, якія былі надрукаваны ў раённай газеце «Запаветы Леніна». У цэлым, аналіз артыкулаў і лістоў чытачоў раёнкі дазволіў вылучыць комплекс праблем карыстання ляснымі рэсурсамі Асіповічыны, які ўключае мерапрыемствы па ахове зялёнай паласы вакол горада і лясных масіваў раёна, ахову рэдкіх і знікаючых відаў жывёл і раслін, барацьбу з пажарамі і браканьёрствам, экалагічнае выхаванне насельніцтва. У аснову метадалагічнай базы даследавання былі пакладзены гісторыка-генетычны і гісторыка-сістэмны метады, а таксама аналіз і сінтэз.

Асноўная частка. У сярэдзіне 1980-х гг. з мэтай захавання рэжыму ўтрымання зялёнай паласы ўсе прыгарадныя лясы Асіповічаў замацоўваліся за прамысловымі прадпрыемствамі, што праводзілі іх ачыстку і добраўпарадкаванне. На працягу 1985 г. было высаджана 1130 дрэў і больш за 10 тыс. хмызнякоў, а на гарадскіх кветніках – больш за 120 тыс. кветак. Азеляненне, пасадка дрэў, хмызнякоў і кветак праводзіліся таксама на прамысловых прадпрыемствах, ва ўстановах і школах горада [3, с. 4]. Становішча зялёнай паласы абцяжарвалася яе засмечанасцю, што разглядалася летам 1987 г. на «круглым stole» кіраўнікоў прадпрыемстваў, арганізацый, устаноў горада і раёна, старшынь калгасаў, дырэктараў саўгасаў Асіповіцкага раёна. Па гэтым пытанні былі заслуханы дырэктар камбіната хлебапрадуктаў В. Алёхін і галоўны інжынер масларобчага камбіната У. Гняцько. Яны паведамілі, што прадпрыемствы займаюцца ліквідацыяй звалак і правядзеннем суботнікаў па ўборцы лесу [2, с. 4].

Аднак вышэйзгаданых захадаў аказалася недастаткова. Таму пытанне забруджвання зялёнай паласы стала прадметам разгляду летам 1988 г. на паседжанні гарадскога камітэта народнага кантролю. Удзельнікі паседжання адзначылі, што з-за бескантрольнасці з боку лясгаса, раённай санэпідстанцыі і іншых кантралюючых служб было дапушчана забруджванне ў многіх месцах зялёнай лясной зоны вакол горада. А праведзеная праверка паказала, што вывозка і скідванне ў лесе смецця, розных адходаў прамысловасці не спынілася. Так, у кварталах № 56 і № 57 Асіповіцкага лясніцтва, а таксама ў лесе, які знаходзіўся пад адказнасцю калгасу «Авангард», выкідваліся прамысловыя адходы заводам аўтамабільных агрэгатаў і кардонна-руберайдавым заводам імя XXV з'езда КПСС. Дадзеныя прамысловыя прадпрыемствы працягвалі карыстацца звалкай, нягледзячы на тое, што тэрмін як карыстання быў вычарпаны. Тэрмін, у сваю чаргу, быў засведчаны ў прадпісаннях галоўнага ўрача санэпідстанцыі і раённага інспектара па ахове прыроды, якія, тым не менш, не выконваліся. Шматлікія ўчасткі ляснога масіва вакол Асіповічаў былі завалены кучамі смецця, якое ўпотаі вывозілася з некаторых іншых прадпрыемстваў і арганізацый. У выніку гарадскі камітэт народнага кантролю патрабаваў ад галоўнага інжынера кардонна-

руберайдавага завода імя ХХV з'езда КПСС В. Васілёнка, іншых пасадовых асоб прадпрыемстваў і арганізацый навадзення парадку ў зялёнай зоне горада і недапушчэння ў будучыні падобных з'яў. Дырэктар лясгаса М. Новікаў і галоўны ўрач санэпідстанцыі М. Цвырко абавязваліся прыняць рашучыя захады да парушальнікаў з мэтай папярэджання забруджвання навакольнага асяроддзя і ўтрымлівання зялёнай зоны горада ў належным стане [4, с. 3].

Важны характар насілі лесааднаўленчыя працы ў раёне. Летам 1986 г. Асіповіцкі райвыканкам арганізаваў «круглы стол», на якім абмяркоўвалася пытанне аб рэалізацыі ў раёне праграмы па ўзмацненні аховы прыроды і рацыянальным выкарыстанні яе рэсурсаў. Падчас правядзення «круглага стала» галоўны ляснічы Асіповіцкага лясгаса А. Аўсяннікаў паведаміў прысутным аб ходзе выканання працы па ўзмацненні догляду за лесам. Паводле яго слоў, штогод лясгас высаджваў лес на 440–450 гектарах, у той час як лесапрамгас высаікаў яго на плошчы 500–600 гектараў. З высечаных гектараў 100–115 пакідаліся для натуральнага ўзнаўлення. Гэта былі месцы з лішняй вільготнасцю, у выніку чаго атрымліваліся лясы кшталту багульнікаў ці лясцоў-сфагнум. Астатнія ўчасткі лясгас засаджаў сасной, елкай, дубам [5, с. 3]. Аднак суцэльныя высечкі лесу не заўсёды правільна ажыццяўляліся, што прывяло ў выніку да знікнення чарамшы (мядзведжай цыбулі) на ўчастку, які ахоўваўся Асіповіцкім лясгасам у раёне 109 кіламетра дарогі Мінск–Бабруйск Брыцалавіцкага лясніцтва. Пры гэтым планаванне высечак не ўзгаднялася з органамі аховы прыроды, што прыводзіла да частага парушэння прыродаахоўнага заканадаўства, суцэльнай вырубкі лесу ў водаахоўных зонах рэк і г.д. [6, с. 3]

Аналіз экалагічнай палітыкі Асіповіцкага раёна на працягу апошніх гадоў перабудовы паказаў, што адказнасць за забруджванне лясных масіваў, як і астатнія перашкоды ў ажыццяўленні прыродаахоўных мерапрыемстваў у раёне ляжала не столькі на прадпрыемствах і асобных грамадзянах, колькі на лясной ахове і мясцовай вертыкалі ўлады. Гэта думка пацвярджаецца працай восьмай сесіі раённага Савета народных дэпутатаў ХХ склікання. У ходзе правядзення паседжання сесіі вясной 1989 г. канстатавалася, што лясная ахова не забяспечвала абарону лясцоў Асіповіцкага, Цэльскага і Кастрычніцкага лясніцтваў, размешчаных каля населеных пунктаў, ад забруджвання вытворчымі і бытавымі адходамі. А лясгас, у сваю чаргу, не выкарыстоўваў сваіх правоў і паўнамоцтваў па прымяненні штрафных санкцый у дачыненні да парушальнікаў ляснога парадку [7, с. 2].

Злабадзёнай з'яўлялася тэма аховы рэдкіх і знікаючых відаў дзікіх раслін і жывёл. Так, да 1928 г. на тэрыторыі раёна былі цалкам знішчаны алень, лось, бабёр, рысь. Амаль зусім зніклі кабаны, казулі, мядзведзі. Вельмі рэдка сустракаліся выдра і норка. Але, дзякуючы прыродаахоўным заходам, да канца перабудовы з'явіліся бабры, рэакліматызаваўся высакародны алень, павялічылася колькасць норкі і г.д. [8, с. 2]. У 1986 г. рашэннем райвыканкама «Аб ахове рэдкіх і знікаючых відаў раслін на тэрыторыі раёна» пад ахову Асіповіцкага лясгаса былі перададзены ўчасткі гайніку цёмна-чырвонага і пылкагалоўніку даўгаліставага ў квартале № 68 Дараганаўскага лясніцтва на месцы старых вапняных кар'ераў, а таксама эталоннага сасновага дрэвастою ў квартале № 29 Брыцалавіцкага лясніцтва плошчай 8,1 гектары. У сваю чаргу, пад аховай Жорнаўскага лясгаса аказаўся дэндропарк плошчай 1,3 гектары ў вёсцы Дуброва і ўчастак распаўсюджвання мядзведжай цыбулі ў Лапіцкім лясніцтве. На помнікі рэспубліканскага значэння – два векавыя дубы – завялі карткі і аформілі з Асіповіцкім лясгасам ахоўны абавязачальства. Аднак прынятыя абавязачальствы і рашэнні райвыканкама не заўсёды выконваліся кіраўнікамі лясгасаў. Па-першае, не праводзілася штогадовая інвентарызацыя рэдкіх і знікаючых відаў раслін і жывёл, узятых пад ахову. Па-другое, у многіх месцах адсутнічалі аншлагі з указаннем абмежаванняў дзейнасці чалавека на гэтых участках. Па-трэцяе, да ляснічых не заўсёды даводзіліся звесткі аб наяўнасці на тэрыторыях іх лясніцтваў участкаў з рэдкімі відамі раслін, а з адказнымі асобамі не праводзіўся адпаведны інструктаж. Як вынік, у 1987 г. былі знішчаны лебедзі-шыпуны, якіх павінен быў ахоўваць калектыў рыбгаса «Свіслач» [6, с. 3].

На ўзгаданай вышэй восьмай сесіі раённага Савета народных дэпутатаў ХХ склікання, якая адбылася напачатку 1989 г., адзначалася, што асноўнымі фактарамі зніжэння колькасці жывёл і птушак з'яўляліся прымяненне пестыцыдаў і мінеральных угнаенняў, правядзенне меліярацыйных работ, вырубка лясцоў, браканьерства. Аднак парушэнняў магло б быць значна менш, калі б выканкамы мясцовых Саветаў цалкам выконвалі свае паўнамоцтвы, былі б актыўней і самі дэпутаты. Паказальна, што за ўвесь 1988 г. не было накладзена ніводнага штрафа за парушэнні прыродаахоўнага заканадаўства на адміністрацыйных камісіях пры выканкамах мясцовых Саветаў. У цэлым, не выконваліся рашэнні сесій і выканкамаў не толькі мясцовых Саветаў, а і раённага таксама [7, с. 2]. Хутчэй за ўсё, такое стаўленне ўлад на месцах тлумачыцца неразумнем усёй важнасці страт, якія наносіліся навакольнаму асяроддзю, і, мажліва, пакрываўніцтвам імі крыўднікаў прыроды.

З мэтай захавання рэдкіх і знікаючых відаў раслін і жывёл, занесеных у Чырвоную кнігу БССР, абласны савет Беларускага таварыства па ахове прыроды, вытворчае лесагаспадарчае аб'яднанне, абласны аграпрамысловы камітэт, абласны савет Беларускага таварыства паляўнічых і рыбалоўаў, абласная інспекцыя «Белрыбвода» аб'явілі конкурс «Чырвоная кніга». Ён прадугледжваў выяўленне, улік і арганізацыю эфектыўнай аховы месцаў росту раслін і пражывання жывёл і птушак. У конкурсе маглі прымаць удзел спецыялісты сельскай, лясной і паляўнічай гаспадарак, студэнты вышэйшых навучальных устаноў, шматлікія аматары прыроды. Яго ўдзельнікі за распрацоўку мерапрыемстваў па ахове рэдкіх і знікаючых відаў раслін, а таксама месцаў пражывання дзікіх жывёл, узнагароджваліся дыпламамі і грашовымі прэміямі ў памеры ад 10 да 50 рублёў [9, с. 3]. Каб з'явіліся спрыяльныя ўмовы размнажэння карысных дзікіх жывёл і птушак, а таксама палепшылася ахова лесу і тарфяных месцанараджэнняў ад пажараў, Беларускае таварыства паляўнічых і рыбалоўаў штогод аб'яўляла мясачнік цішыні вясной і летам. Падчас правядзення мясачніка паляўнічыя, сябры прыроды павінны былі растлумачваць вясковым жыхарам важнасць мерапрыемства і тое, каб яны не наведвалі ў гэты час лясныя масівы без моцнай

патрэбы. Забаранялася адлоўліваць і забіраць з паляўнічых угоддзяў маладняк дзікіх жывёл і птушак, разбураць іх гнёзды, норы, хаткі. Механізатары і школьнікі заклікаліся аказваць дапамогу ў справе стварэння цішыні для дзічыны, у яе ахове і памнажэнні. Работнікі лясной гаспадаркі павінны былі прадумаць сваю работу такім чынам, каб абмежаваць нарыхтоўку драўніны, догляд лесу, асабліва ў месцах з'яўлення маладняку дзікіх жывёл. Ама-тараў адпачынку ў лесе прасілі ўстрымацца ад выезду на прыроду на працягу месяца цішыні [10, с. 3].

Балючай праблемай у пытанні аховы навакольнага асяроддзя ў раёне з'яўляўся рост браканьерства. Калі ў 1986 г. было выяўлена 9 парушэнняў правіл палявання і ніводнага грубага, то ў 1987 г. было здзейснена 32 парушэнні, у т. л. 9 грубых, і затрымана 40 парушальнікаў. Грубыя парушэнні ўключалі ў сабе незаконную здабычу 2 ласёў, 3 казуль; адстрэл 2 лебедзяў-шыпуноў, занесеных у Чырвоную кнігу БССР. Усяго за 1987 г. было спагнана 7000 рублёў штрафаў, у т. л. лясгасам – 3815 рублёў. Па трох парушэннях была ўзбуджана крымінальная справа. 12 паляўнічых згублілі членства ў Беларускім таварыстве паляўнічых і рыбаловаў, а ў больш чым дзесяці парушальнікаў канфіскавалі стрэльбы. Аднак гэтыя захады аказалі недастатковае ўздзеянне, таму што напачатку 1988 г. было зафіксавана 20 выпадкаў парушэння правіл палявання, у т. л. 4 грубыя. Па двух з іх узбудзілі крымінальныя справы [11, с. 3].

Прыродаахоўная дзейнасць ускладнялася выпадкамі лясных пажараў. Асноўнай прычынай іх з'яўлення было неасцярожнае, а часам і няўмелае абыходжанне з агнём наведвальнікаў лесу. Так, 27 красавіка 1986 г. ад забавы дзяцей з агнём у лесе ўзнік пажар на значнай плошчы ў квартале 58 Асіповіцкага лясніцтва. Аднак дзякуючы ўдзелу жыхароў пасёлка Савецкі і работнікаў пажарнай аховы завода аўтамабільных агрэгатаў і лясной аховы ён быў ліквідаваны. У 1984–1986 гг., калі небяспека лясных пажараў была асабліва высокай, рашэннем раённага Савета народных дэпутатаў прыходзілася забараняць наведванне лясоў [12, с. 3].

Вынікі прыродаахоўнай работы па Асіповіцкім раёне за 1989 г. сталі прадметам разгляду 21 лютага 1990 г. у Магілёве падчас правядзення калегіі абласнога камітэта па ахове прыроды. На ёй адзначалася, што Асіповіцкі лясгас не прымаў дастаткова захадаў па ўтрыманні лясоў у чысціні. Іх захлапленне часта з'яўлялася прычынай пажараў. За 1989 г. было зафіксавана 68 такіх выпадкаў, што прынесла страты на 2,7 тыс. рублёў. Да таго ж лясгас не ўстанавіў аншлагі ў месцах росту рэдкіх і знікаючых відаў раслін, занесеных у Чырвоную кнігу БССР і ўзятых ім пад ахову. Здараліся выпадкі парушэння аховы жывёльнага свету. Паколькі па лесапаляўнічай гаспадарцы не праводзіўся ўлік капітных жывёл, праводзіўся адстрэл асобных відаў з колькасцю пагалоўня ніжэй аптымальнага. Значную шкоду жывёльнаму свету наносіла браканьерства. За справаздачны 21 чалавек быў аштрафаваны на 670 руб. за парушэнне правіл палявання і прад'яўляліся іскі на 2,7 тыс. руб. [13, с. 3].

З мэтай паглыблення аховы навакольнага асяроддзя і рацыянальнага прыродакарыстання важнае значэнне надавалася фарміраванню экалагічнай культуры насельніцтва раёна. Аб яго выніках стала вядома ў снежні 1989 г. у ходзе арганізацыі раённай справаздачна-выбарнай канферэнцыі райгасавата Беларускага таварыства па ахове прыроды. На ёй была заслухана справаздача адказнага сакратара таварыства А. Дацэнкі. Докладчык адзначыў, што за 1988–1989 гг. у раёне было прачытана каля 600 лекцый, арганізавана 8 выступаў па мясцовым радыё, праводзіліся «круглыя сталы» ў гаррайвыканкамах, у школах было падрыхтавана 40 тэматычных вечароў. Пры кардонна-руберайдавым заводзе імя XXV з'езда КПСС працаваў народны ўніверсітэт «Чалавек і прырода», дзе ў 1988 г. навучалася 40 слухачоў, а ў 1989 г. – 50 чалавек. Пры Жорнаўскай леса-даследчай станцыі функцыянавалі музей прыроды і школа юнага экалага, у Жорнаўскім лясніцтве быў выдзелены пад мікразаказнік участак унікальнай 200-гадовай дубровы плошчай амаль у 20 гектараў. Комплекснае экалагічнае выхаванне вучняў праводзіла Дараганаўская санаторна-лясная школа, дзе таксама быў арганізаваны мікразаказнік на 14 гектарах і была пракладзена экалагічная сцяжынка адлегласцю 1,6 км. У Дараганаўскай сярэдняй школе быў створаны краязнаўчы музей з кутком прыроды. Пры райгасавате працавала лектарская група пад кіраўніцтвам старшага навуковага супрацоўніка Жорнаўскай леса-даследчай станцыі У. Гуліка. Сярод моладзі дзейнічалі «зьялёныя» і «блакітныя» патрулі, школьныя лясніцтвы, зборшчыкі лекавых раслін. Тым не менш, экалагічнае выхаванне ажыццяўлялася далёка не ва ўсіх школах, а для прапаганды ведаў не выкарыстоўвалася багацейшая прырода беларускага лесу, асабліва ў Жорнаўскай і Вязскай сярэдніх школах [14, с. 2].

Заклучэнне. Аналіз матэрыялаў «Запаветаў Леніна» за гады перабудовы паказаў, што экалагічныя праблемы Асіповіцкага раёна, звязаныя з карыстаннем ляснымі рэсурсамі, да канца існавання СССР так і не былі пераадолены. Кіраўніцтва Асіповіцкага раёна меркавала, што для вырашэння назпашаных праблем дастаткова ажыццявіць шэраг тэхнічных мерапрыемстваў, а таксама накіраваць загады і папярэджанні на месцы. У пэўнай ступені таксама сваю лепту ўносіла захаваная з дэперабудовачных часоў боязь раскрыцця ўсёй сур'ёзнасці наступстваў безадказных адносін чалавека да прыроды. Падобная палітыка не магла перадужаць неахайнае стаўленне значнай колькасці грамадзян да экалогіі, што тлумачыць не надта дзейсную палітыку мясцовых органаў улады ў сярэдзіне 1980-х гг.

У гэтай сувязі напрыканцы перабудовы адносіны раённай улады, як і рэспублікі ў цэлым, да прыродаахоўных мерапрыемстваў пачалі змяняцца. Для выпраўлення складанай абстаноўкі акцэнт быў зроблены не толькі на карэктыроўку працы раённых прадпрыемстваў і арганізацый, але і на павышэнне ў цэлым невысокай на той момант экалагічнай культуры насельніцтва. Пастанова Савета Міністраў БССР ад 14 сакавіка 1991 г. № 85 «Аб Рэспубліканскай праграме па адукацыі ў вобласці навакольнага асяроддзя на 1991–1995 гады» павінна была служыць вышэйадзначанай мэце. Распрацаваная праграма прадугледжвала выпрацоўку ва ўсяго насельніцтва навыкаў рацыянальнага прыродакарыстання¹.

¹ URL: <http://levonevski.net/pravo/razdel5/num2/5d23307.html>.

ЛІТАРАТУРА

1. Романов, В.С. Современное состояние и перспективы использования лесных ресурсов Белорусской ССР / В.С. Романов, В.Е. Ермаков. – Минск : Правление общества «Знание» БССР, 1987. – 20 с.
2. Малахава, А. Быць гаспадаром / А. Малахава // Запаветы Леніна. – 1987. – 2 ліпеня. – С. 3–4.
3. Гулік, К. Адказнасць за захаванне прыроды / К. Гулік // Запаветы Леніна. – 1986. – 6 сакавіка. – С. 4.
4. Ратаваць зялёную зону // Запаветы Леніна. – 1988. – 30 чэрвеня. – С. 3.
5. Дзячэнка, А. Гэта наша багацце / А. Дзячэнка // Запаветы Леніна. – 1986. – 24 чэрвеня. – С. 3.
6. Пчалінцаў, У. Зберагчы для наступных пакаленняў / У. Пчалінцаў // Запаветы Леніна. – 1988. – 4 чэрвеня. – С. 3.
7. Ахова прыроды – справа ўсіх і кожнага // Запаветы Леніна. – 1989. – 25 сакавіка. – С. 2.
8. Саўчанка, У. Мы і прырода за 60 гадоў / У. Саўчанка // Запаветы Леніна. – 1988. – 6 жніўня. – С. 2.
9. Пчалінцаў, У. Увага: конкурс! / У. Пчалінцаў // Запаветы Леніна. – 1989. – 15 ліпеня. – С. 3.
10. Ведам, К. Месячнік цішыні / К. Ведам // Запаветы Леніна. – 1986. – 15 мая. – С. 3.
11. Пчалінцаў, У. Замах прагавітых / У. Пчалінцаў // Запаветы Леніна. – 1988. – 29 сакавіка. – С. 3.
12. Дамарад, В. Агонь не даруе бестурботнасці / В. Дамарад // Запаветы Леніна. – 1986. – 15 мая. – С. 3.
13. Разуваеў, А. Вынікі і задачы / А. Разуваеў // Запаветы Леніна. – 1990. – 24 сакавіка. – С. 3.
14. Цімінскі, А. Пакуль словы. А патрэбны справы / А. Цімінскі // Запаветы Леніна. – 1989. – 16 снежня. – С. 2.

Паступіў 20.10.2021

**ECOLOGICAL PROBLEMS OF THE FOREST ZONE OF THE ASIPOVICHY DISTRICT
OF THE BSSR (1985–1991): BASED ON THE MATERIALS OF THE REGIONAL NEWSPAPER
«LENIN'S PRECEPTS»**

Y. ZAVATSKI

The paper discusses problems of forest resource use Asipowiczky district, BSSR (1985–1991), in the context of which focuses on the protection of the green band around the city and woodland area, the protection of rare and endangered species of animals and plants, fire fighting and poaching, the environmental education of the population. It is noted that the activities carried out did not solve the environmental problems of the area under consideration until the end of the USSR.

Keywords: *environmental problems, forest resources, green belt, poaching, forest fires, Asipovichy district.*